

# KİST HİDATİK TÜRKİYE'DE YAYGINLIĞI

## 4. BÖLÜM

Enes ŞAHİN<sup>1</sup>

### Giriş

Kist hidatik çok eski zamanlardan beri Türkiye'de görülen bir halk sağlığı problemidir. Özellikle hayvancılık ile uğraşan toplumlarda gözüken bu hastalık ile Türkiye'de de yaygın olarak karşılaşılmaktadır. Türk toplumu yaşam şekli ve geçim kaynağı olarak çok eski zamanlardan beri hayvancılık ile ilgilenmektedir. Türkiye'nin bütün bölgelerinden vaka bildirimleri yapılmaktadır. Özellikle hayvancılığın yoğun olduğu kırsal bölgelerde hastalık daha yaygın gözükmemektedir. İç Anadolu bölgesi, Doğu Anadolu bölgesi, Güneydoğu Anadolu bölgesi, Trakya ve Marmara bölgeleri hastalığın en yoğun olduğu bölgelerdir <sup>(1)</sup>.

### Geçmişten Bugüne Türkiye'de Kist Hidatik

Prof. Dr. İsmail Hakkı Çelebi İstanbul'daki köpeklerde Echinococcus granulosus varlığından ilk bahseden kişidir. Ali Rıza Bey 1903 yılında hidatik sıvının kimyasal analizini anlatmıştır. Türkiye'de parazitoloji enstitüleri kurulmuş ve kist hidatik ile alakalı yayınlar 1940'lı yıllardan sonra artmıştır. Veteriner Parazitolojisi ile ilgili ilk kitap "Mezbahalar İçin Parazitoloji" 1936 senesinde Prof. Nevzat Tüzdil tarafından yazılmıştır. Hasan Şükrü Oytun, "Genel Parazitoloji ve Helminoloji" isimli kitabını 1945 senesinde yayımlamıştır. Prof.

Dr. İsmail Kayabalı tarafından 1963'de yayınlanan eser, "Karın Organları ve Periton Kist Hidatik'leri" adını taşır. Prof. Dr. Ahmet Merdivenci tarafından 1976 senesinde Ekinokokkoz hakkında ilk Türkçe monograf, "Türkiye'de Hidatidoz" kitabı yayımlanmıştır. Muhiddin Ülker ve arkadaşları tarafından 1958 senesinde "Türk Hidatidoloji Derneği" kurulmuştur <sup>(2)</sup>. Bu dernek 1963 senesinde başlayarak 5 yıl içinde 11 sayı Türk Hidatidoloji Dergisi'ni yayımlamıştır.

### Türkiye'de Yaygınlığı

Türkiye'de kist hidatik vakalarının görülmesinin önemli bir sebebi kurban bayramında kesilen hayvanların kistli sakatatlarının rastgele ortalığa bırakılmasıdır. Sokak köpekleri bu sakatatlar ile beslenmekte ve enfekte olmaktadır. Kontrolsüz ve kaçak hayvan kesimlerinin önlenmesi gerekmektedir. Kesim yapılacak hayvanların gerekli testlerinin yapılması ve kesim işleminin denetlenmesi büyük önem arz etmektedir. Kesim sonrası oluşan artıklar gömülerek imha edilmelidir. Sağlık Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı bu konu üzerinde çalışmalar yapmaktadır. Belediyeler tarafından sokak hayvanları gerekli kontroller tabi tutulmalı, antiparaziter ilaçlanmalarının yapılması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı toplumun kist hidatik hastalığına karşı eğitilme-

<sup>1</sup> Genel Cerrahi Uzman Doktoru, Kocaeli Devlet Hastanesi, dr.enessahin@hotmail.com

lemeye alınmıştır. Toplam 765 sığırın 273'ünde (%35,7) kist hidatik hastalığı saptanmıştır. Hayvanların 66'sında sadece karaciğerde, 103'ünde sadece akciğerde, 104'ünde ise hem akciğerde hem de karaciğerde kist hidatik tespit edilmiştir. Hayvanların cinsiyet ve yaş grupları incelendiğinde ise istatistiksel olarak bir anlamlılık tespit edilememiştir<sup>(17)</sup>. Elazığ'da 2008-2012 seneleri arasında kesilen kasaplık hayvanlarda kist hidatik araştırılması yapılmış. Toplam 125.298 sığır, 83.597 koyun ve 46.500 keçi kesiminin yapıldığı belirtilmiş. Kesilen sığırların %6,44'ünün akciğerinde, %7,26'sının karaciğerinde kist hidatik saptanmıştır. Koyunların ise %6,83'ünün akciğerinde, %7,62'sinin karaciğerinde kist hidatik saptanmıştır. Keçilerde ise %3,30 akciğerde, %3,70 karaciğerde hastalık saptanmıştır.

Hastalığın tanı aşamasında kullanılan serolojik testler Türkiye'de son 40 yılda yaygın olarak kullanılmaktadır. Serolojik çalışmalar neticesinde Ankara gibi büyük şehirlerde kist hidatik vakalarının eskiye göre azaldığı ancak hala bir halk sağlığı problemi olarak devam ettiği anlaşılmıştır<sup>(18)</sup>. Kist hidatiğin yaygın olduğu ülkelerden birisi olmamız sebebi ile hastalığın tanı ve özellikle tedavisinde birçok yenilik ülkemiz doktorları tarafından geliştirilmektedir. Kist hidatiğin cerrahi tedavisinde güncel laparoskopik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Prof. Dr. Mustafa Şahin ve arkadaşları kist hidatik hastalarında laparoskopik kistojejunostomi yöntemi üzerine durmuştur<sup>(19)</sup>. Klinik olarak geliştirdikleri özel aspiratör yardımı ile hem kapalı hem de açık ameliyatlarda kistin çevre dokuları enfekte etmesine müsaade etmeden tedavisi gerçekleştirilmiştir<sup>(20)</sup>. Türkiye'de hastalığın önüne geçebilmek için aşı faaliyetlerine de son yıllarda hız verilmiştir. Türkiye'de TÜBİTAK başta olmak üzere bazı üniversitelerde insan aşıları ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir.

## Sonuç

Türkiye'de kist hidatik çok eski zamanlardan beri karşılaşılan paraziter bir hastalıktır. Günümüzde hala bazı bölgelerde yoğun olarak tespit edilmek-

tedir. Çözülmesi gereken önemli bir halk sağlığı problemi olarak ilgili kurumlar tarafından birçok çalışma yürütülmektedir.

## Kaynaklar

1. Yağmur, Y. and S. Akbulut, *Kist Hidatik Hastalığının Epidemiyolojisi*. Türkiye Klinikleri Genel Cerrahi-Özel Konular, 2010. 3(2): p. 6-8.
2. Ülker M. Hidatidose ve Türk Hidatidoloji Kurumu. Türk Hidatidoloji Dergisi. No: 1, 1962
3. Çobanoğlu, U., Tarihçe ve Epidemiyoloji. Akciğer Hidatik Kisti Hydatid Cyst Of The Lung, 2016. Bölüm 1 p. 11-17.
4. Kayhan S. ve Akgunes A., *Histopatolojik Olarak Tanı Konulan Komplike Akciğer Kist Hidatik Olguları*. Türkiye Parazitolojisi Derg, 2011. 35: p. 189-193.
5. Eckert, J. ve Deplazes P., *Biological, epidemiological, and clinical aspects of echinococcosis, a zoonosis of increasing concern*. Clinical microbiology reviews, 2004. 17(1): p. 107-135.
6. Ozkan, A., ve ark., *Cystic echinococcosis in Turkey from 2001-2005*. Türkiye parazitolojii dergisi, 2008. 32(3): p. 208.
7. Hakverdi, S., ve ark., *Unusual localization of echinococcosis in Çukurova (134 cases)*. Türkiye Parazitoloji Dergisi, 2009. 33(1): p. 77-81.
8. Karaman, Ü., ve ark., *Kars bölgesinde hidatik kist prevalansı*. Türkiye Parazitolojisi Derg, 2005. 29(4): p. 238-240.
9. Yazar, S., *Kayseri'de kistik ekinokokkozisin son altı yıldaki durumu*. Türkiye Parazitolojisi Derg, 2005. 29(4): p. 241-243.
10. Aksu, M., et al., *Mersin ili'nde kistik ekinokokkozis (119 olgu)*. Türkiye Parazitolojisi Derg, 2013. 37: p. 252-6.
11. Sak, Z.H.A., ve ark., *Şanlıurfa da kist hidatik hastalığının epidemiyolojisi Türkçe*. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 2013. 10(1): p. 6-10.
12. Özekinci, S., Ş. Bakır, ve Mızrak B., *2002-2007 yılları arasında Diyarbakır'da histopatolojik tanı alan kistik ekinokokkozis olgularının değerlendirilmesi*. Türkiye Parazitolojisi Derg, 2009. 33(3): p. 232-5.
13. Ertabaklar, H., ve ark., *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Parazitoloji Laboratuvarı'na 2005-2017 Yılları Arasında Kistik Ekinokokkozis Suphesiyle Basvuran Olguların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi/ Retrospective Analysis of Cystic Echinococcosis Results in Aydın Adnan Menderes University Training and Research Hospital Parasitology Laboratory Between 2005 and 2017*. Turkish Journal of Parasitology, 2019. 43(3): p. 118-123.
14. Tiryaki, T., ve ark., *Kist hidatik hastalıklı çocuklarda on yıllık deneyimimiz*. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi, 2008. 2(3): p. 19-25.
15. Sener, E. ve Kurt A, *Hydatid cyst disease in child-*

*ren: 10-years experience at two tertiary centers from Northeast Anatolia of Turkey. Annals of Medical Research, 2020. 27(4): p. 1103-8.*

16. Yıldız K. ve Tunçer Ç., *Kırıkkale'de sığırlarda kist hidatik'in yayılışı. Türkiye Parazitolojisi Dergisi, 2005. 29(4): p. 247-250.*
17. Acıöz, M., ve ark., *Sivas' ta nisan-mayıs 2005 tarihleri arasında kesilen sığırlarda Kist Hidatik yaygınlığı. Türkiye Parazitoloji Dergisi, 2008. 32(3): p. 205-207.*
18. Beyhan, Y.E., ve ark., *Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Ulusal Parazitoloji Referans Laboratuvarı'na 2009-2013 yılları arasında başvuran kistik ekinokokkozis şüpheli hastaların değerlendirilmesi. 2015.*
19. Yılmaz, H., ve ark., *A new approach to the complicated liver hydatid cyst—Laparoscopic Roux-en-Y cystojejunostomy. Prague Med Rep, 2015. 116: p. 233-8.*
20. Ece, I., ve ark., *Comparison of mid-term clinical outcomes of laparoscopic partial cystectomy versus conventional partial cystectomy for the treatment of hepatic hydatid cyst. Journal of minimal access surgery, 2017. 13(4): p. 296.*